

МОВНІ ВИЯВИ БІБЛІЙНОСТІ В ПОЕЗІЇ МАКСИМА КРИВЦОВА

У статті розглянуто вербалізацію біблійності через актуалізацію біблійної прецедентності й біблійної символіки як прикметну рису лінгвопоетики М. Кривцова.

Топонім Голгофа зазнає граматичної і семантичної трансформації, що є засобом граматичної виразності поетичного тексту і виявом потенціалу поетичної граматики. Антропоніми-бібліїзми набувають, окрім біблійного символічного значення, національної прецедентності: відбувається накладання загальновідомої біблійної символіки на національно зумовлену, ресакралізація біблійного антропонімікону на тлі національного контексту. Це вможливорює посилення художньо-виражальних можливостей текстів і вербалізує новітню сакралізацію подвигу українських воїнів і всього українського народу.

Ключові слова: лінгвопоетика, граматична виразність, поетичний онім, поетична граматика, національна символіка, біблійна символіка, національний контекст, біблійний контекст.

Piddubna N. Linguistic Expressions of Biblical References in Maksym Kryvtsov's Poetry. *The article examines the features of the linguopoetics in M. Kryvtsov's works, focusing specifically on the verbalisation of the phenomenon of biblical references in his works during the Russian-Ukrainian war period. It is shown that the verbalisation of biblical precedence and biblical symbolism is one of the distinctive features of M. Kryvtsov's poetic creativity.*

In Kryvtsov's works, the toponym Golgotha undergoes grammatical and semantic transformation, appearing in the plural form, which is uncommon for proper names. This means of grammatical expressiveness in the poetic text reveals the potential of poetic grammar. It is demonstrated that in the poetic context, the noun Golgotha undergoes only partial deonymisation, denoting not just suffering but the greatest suffering, retaining an element of the semantics of the biblical name. The superlative meaning of the original biblical onym is transferred into its secondary usage. Used in the plural, the toponym Golgotha gains the status of a grammatical pun. The contextual semantic convergence of the multicultural biblical toponym Golgotha and the ethnocultural toponym Bucha is traced, leading to the sacralisation of the Ukrainian toponym.

Biblical anthroponyms in the discourse of poetry acquire, in addition to their biblical symbolic meaning and universal precedence, national precedence as well: there is a kind of overlaying of well-known biblical symbolism on nationally determined symbolism, leading to the re-sacralisation of the biblical anthroponymicon against the background of the national context.

The article emphasises the precedence of biblical symbolism, the active inclusion of biblical references in the creative modelling of imagery, and the intensification of biblical allusions projected onto the national context, particularly in the context of war. As a result, the artistic expressiveness of the texts is enhanced, and the verbalisation of the modern sacralisation of the heroism of Ukrainian soldiers and the entire Ukrainian nation is achieved.

Keywords: *linguopoetics, grammatical expressiveness, poetic onym, poetic grammar, national symbolism, biblical symbolism, national context, biblical context.*

Вступ

Українська лінгвокультура воєнного періоду, особливо від 2022 року, позначена низкою особливостей, оприявлених у цей героїчний і драматичний для нашої країни час. Власне, ідеться не лише про появу низки неолексем і неосем, фразеологізмів (див. більш докладно: Мова і війна: динаміка мовної системи і мовна політика, 2024; Досвід війни. Медійно-дискурсивний простір сучасної України, 2024), зміни в українському ономастичному просторі (Космеда, 2024), модифікацію значення топонімів як таких, що відображають травматичну реальність сьогодення (Бибик, 2022), але й про незвичне сприйняття сакрального, яке називаємо новітньою сакралізацією, переосмисленням, а відтак, і нове омовлення багатьох культурно значущих образів-символів, зокрема й релігійних.

Авторка цієї статті неодноразово зверталася до дослідження вербалізації феномена біблійності в поетичних текстах періоду повномасштабного російського воєнного вторгнення (Піддубна, 2022; Піддубна, 2023), однак повз нашу увагу не міг пройти творчий доробок полеглого поета-воїна Максима Кривцова, який загинув, захищаючи Україну 7 січня 2024 року і незадовго до своєї смерті видав поетичну збірку «Вірші з бійниць». Його поезія, що стала фактичним матеріалом цієї розвідки, насичена творчо переосмисленими біблійними висловами й алюзіями, що не були предметом спеціального лінгвопоетичного аналізу в цьому аспекті. Актуальність цієї статті зумовлена важливістю презентації суб'єктивного бачення війни крізь призму поетичного мовомислення її учасника. Мета наукової розвідки – висвітлити особливості вербалізації феномена біблійності в поезії М. Кривцова з огляду на екстралінгвальні чинники, серед яких і російсько-українська війна.

Методи дослідження

У дослідженні було використано *контекстуально-інтерпретаційний, дискурсивний, комунікативно-прагматичний та лексико-синтаксичний* методи, а також елементи *компонентного та трансформаційного* аналізів.

Виклад основного матеріалу

З одного боку, релігійний дискурс уважають одним із найбільш статичних, з другого, він виявляє надзвичайно потужну здатність до взаємодії з іншими, зокрема художнім, дискурсами, що передовсім виявляється в інтертекстуальному потенціалі прецедентних релігійних текстів.

У поетичних творах М. Кривцова фіксуємо як прецедентні біблійні антропоніми й топоніми, так і на прецедентні біблійні вислови та ситуації.

Біблізм-оронім *Голгофа* в християнській традиції загалом і в українській лінгвокультурі зокрема означає «місце страти»: його традиційно пов'язують із біблійною оповіддю про страдницьку смерть Ісуса Христа, зокрема з горою, на якій на хресті був розп'ятий Син Божий, порівн.: *Голгофа книжн.* Місце страти (від назви гори Голгофи в Єрусалимі, де було розп'ято Ісуса Христа) (Словник української мови 1971, II: 106). Щоправда, більш точною видається дефініція, подана в «Словнику іншомовних слів», у якому цей топонім має такі значення 1) 'пагорб поблизу Єрусалима, де було розп'ято Ісуса Христа'; 2) *перен.* 'місце мук, страждання, страти' (Словник іншомовних слів, 2000: 298). Саме друге значення регулярно вживане в сучасній українській військовій поезії, що в цілому суголосне традиційному вживанню в українській поезії ХХ ст. На цьому наголошує Ю. Браїлко, яка зазначає, що «виняткову особистісну вартість виявляє в поетичному мовленні лексема *Голгоф(т)а*, що функціонує переважно як символ і позначає близькі авторам поняття – страждання, важкі випробування, терпіння. Тому, очевидно, цей біблійний топонім є найуживанішим з-поміж подібних назв в українській поезії II половини ХХ століття. Сприйняття такого образу-символу відбувається через призму авторського “я” (принагідно зауважимо, що це є давньою і загальною тенденцією української літератури, згадаймо хоча б рядки 8-ї пісні “Саду божественних пісень” Г. Сковороди» (Браїлко, 2012: 21).

Як зауважувалося, «власні релігійні назви, активно вживаючись в українській мові, з одного боку, слугують для відображення релігійної картини світу, а з другого – зазнають десакралізації й ресакралізації, що спричинюється до розширення їхнього прагматичного потенціалу, і, відповідно, нерелігійної семантики» (Піддубна, 2021: 2).

Лексичний бібліїзм *Голгофа* як символ не лише страдництва, але й більш широко – на позначення страдницького шляху до поставленої мети вживає М. Кривцов у вірші «Війна пахне словами», що-правда, мучениками тут постають не біблійні персонажі, а сучасники поета, ненароджені й народжені, але загиблі, а також ті, хто готовий іти до мети – визволення Батьківщини від ворога порівн.: *«Війна пахне словами / пахне дітьми ненародженими / і народженими шляхами (...) жовтий скотч / ти намотуй його якомога більше / за ним бо судитимуть. / (...) і бачиш / як ідуть вони військом / і минають Голгофу / і знову минають / по колу ідуть / котре століття / і скотч лиш жовтить / чекаючи часу / щоб бути замість сонць / підемо з ними? / Візьми лиш за руку мене і стисни як зброю».*

У сучасній військовій поезії, зокрема в текстах М. Кривцова, топонім *Голгофа* зазнає граматичної, а відтак, і семантичної трансформації, уживаючись у формі множини (*Голгофи*), непригаманній власним назвам, як-от у вірші «Війна пахне словами»: *«...коли втечу від внутрішніх вартівих / від конвою пам'яті / я розповім тобі казку... / про чорні гори / про рясні Голгофи за вугільними шахтами / про хреставтомати / про Євангеліє землі твердої / заступу лопати притупленої / кави гіркої як жовч».*

О. Скоробогатова наголошує на значному поетичному потенціалі граматичної категорії числа, зауважуючи: «Високий ступінь семантизації категорії числа робить її використання потужним засобом поетичного зображення та виразності» (Скоробогатова, 2012: 77). Форма множини тут виконує функцію узагальнення. Власна назва хоч і залишається графічно онімом (біблійні назви, за спостереженнями, традиційно не переходять повністю в апелятиви), актуалізує здатність до номінації несингулярного об'єкта. Цей фрагмент наочно демонструє вияв потенціалу поетичної граматики.

У наведеному фрагменті вірша вислів *рясні Голгофи за вугільними шахтами* унаочнює картину численних місць страждань і смерті, зокрема й на Донбасі, спричинених війною. Прикметник *рясні*

«підтримує» граматичне значення множини іменника. Прикладка *автомати* (в іменниковому біномі *хрести-автомати*) омовлює, власне, знаряддя вбивства, а, відповідно, вислів *Євангеліє землі твердої* вказує на цінність рідної, хай і твердої, землі, за яку варто боротися. Використання іменникових біномів є сталою українською поетичною традицією (див. Скоробогатова, 2023), але авторське поєднання лексем *хрести* й *автомати* в щільний граматичний конструкт підкреслює стилістичну катахрезу.

У вірші «Він переїхав у Бучу в середині березня 2021-го...» лексема *Голгофа* позначає не лише конкретно містечко Бучу як місце загибелі від російської орди багатьох мирних українців, але й узагальнювально – інші місця вбивства росіянами наших співвітчизників, порівн.: «На хресті наче на дощці оголошень написано: тут спочиває номер 451 вічна пам'ять. На вулицях і на полях / з'являлись нові *Голгофи* / ось тільки кулі замість цвяхів / ось тільки артилерія замість списів». Але унікальна сингулярність прецедентного топоніма і його поширеність, фіксація в мовній свідомості багатьох народів не дає змоги бібліїзму пройти шлях до повної апелятивності. У такому контексті іменник *Голгофа* зазнає лише часткової деонімізації – переходу власної назви до розряду загальних, оскільки ця власна назва, хоч і має конотативне забарвлення, як, власне, усі біблійні оніми в християнській культурі, однак позначає не просто страждання, а найвеличніше страждання. Значення «місце страти Ісуса Христа» не нівелюється, не переходить у внутрішню форму слова, а залишається як елемент семантики і прагматики біблійного оніма, що, попри спроектованість на інші топоси, увиразнює зв'язок із Біблією, переносячи суперлативне значення первинного біблійного оніма у вторинне використання. Ужитий у множині топонім *Голгофа* набуває статусу граматичної ігреди. Як слушно зауважує О. Халіман, «оксиморонні граматичні форми множини, утворені від іменників-сингулятивів, знімають граматичні обмеження для досягнення комунікативно-прагматичних цілей» (Халіман, 2019: 185). Фактично, відбувається контекстуальне семантичне зближення мультикультурного топоніма-бібліїзму *Голгофа* та етнокультурного топоніма *Буча* на основі актуалізації смислів 'місце смерті', 'страждання', відтак, у поезії, що аналізується, відбувається сакралізація українського топоніма, що, очевидно, зумовлене явищем, яке С. Бирик окреслила як «травматичні зсуви в текстах

воєнного часу» (Бибик, 2022: 35): «У воєнне лихоліття в топонімічному значенні посилений аксіологічний складник, хоча й перебуває він на периферії семантичної структури оніма, однак насичений додатковою інформацією про учасників подій, про емоційні переживання соціуму з приводу мешканців, оборонців, матеріально-культурних цінностей тощо, які зараз прийнято офіційно означувати, як “об’єкти інфраструктури”» (Бибик, там само).

Тяжіння твору «*Він переїхав у Бучу в середині березня 2021-го...*» до біблійного тексту також імпліцитно омовлюється через уживання лексем *хрест*, *цвях*, *спис*, які вербалізують прецедентну ситуацію – страту Ісуса Христа (Син Божий був розіп’ятий на *хресті*, до якого прибили цвяхами його руки й ноги, після Його смерті один з охоронців *списом* проколов Ісусу Христу бік). Унаслідок контекстуального поєднання цих лексем з назвами знарядь убивства сучасності *кулі замість цвяхів* та *артилерія замість списів* М. Кривцов створює образ сучасної розіпнутої України-мучениці та її громадян. Остання строфа вірша, складена з рядків *тут спочиває номер (...) вічна пам’ять*, ніби візуалізує хрести на численних могилах із цими надписами, де анафорично-епіфорична рамкова побудова повторюваного вислову створює картину численних могил, численних Голгоф, порівн.: «*Тут спочиває номер 176 вічна пам’ять / тут спочиває номер 201 вічна пам’ять / тут спочиває номер 163 вічна пам’ять / тут спочиває номер 308 вічна пам’ять*». Рамкова будова цього фрагменту також виділяє серединну позицію, ставить особовий номер загиблого, що використовується замість імені, в актуалізовану віршову позицію.

Прикметною особливістю сучасної української поезії є вживання прецедентних бібліонімів на позначення біблійних персонажів, які беруть активну участь у російсько-українській війні на боці українського народу. Так, у вірші М. Кривцова, до слова, який фактично одразу у 2022 році був покладений на музику й у виконанні Yurko-Yurcash Yurchenko став популярною піснею «Він в ЗСУ», серед персонажів є *апостол Петро* – один із найближчих і відданих учнів Христа, який без вагань визнав Ісуса як Сина Бога (Матвія 16:16), і Месія назвав його «скелею», на якій Він збудує Свою церкву. У поетичному тексті М. Кривцова спостерігаємо багатоплановість цього імені, оскільки йдеться про мужність, непохитність українських воїнів, твердих, як скеля, у своїх намірах відстояти рідну землю, відтак

саме апостол Петро, чие ім'я перекладається з грецької як «скеля», «камінь», зустрічає їх на узвишші-плато, порівн.: *«Хлопці в селі / трима оборону / він досилає / у патронник патрон / і виходить із поля / іде на плато / чекає на наших / апостол Петро. / Він в ЗСУ / вона в ТРО»*. Як видається, важливим фоностилістичним засобом створення й візуалізації суворой реальності є алітерація (багатократний повтор фонеми <п>)], на тлі якої й відбувається зустріч українських захисників з апостолом Петром. З другого боку, у сприйнятті реципієнта актуалізується легенда про те, що нібито апостол Петро має ключі від раю і йому Богом дано владу впускати туди тих, хто живе благочестиво. Оскільки захист Батьківщини – це вищий вияв благочестя для українських воїнів, очевидно, саме їх підтримує учень Христа і на землі, і на небі.

У вірші М. Кривцова «Хто не помер сьогодні...», окрім теоніма *Господь*, ужито низку таких імен-бібліїзмів, зокрема апостолів, *Марко, Петро, Матвій*, а також біблійний антропонім *Марія*. Як видається, ці антропоніми-бібліїзми в дискурсі поезії набувають, окрім біблійного символічного значення й, відповідно, універсальної прецедентності, ще й національної прецедентності: відбувається своєрідне накладання загальновідомої біблійної символіки на національно зумовлену, порівн.: *«Тут Марко на посту / тут Марія чергує / тут Петро підриває понтонні мости. / Херувими / байрактари / ангели / попіл і сонце (...) / Тут Матвій / заряджає гармату / і пророки кажуть: стріляй»*. З одного боку, відбувається своєрідна реактуалізація біблійності, за якої той чи той біблієонім, що зазнав системної десакаралізації і став у мові вживатися як популярний антропонім із «зітертим» зв'язком із Біблією, у поетичному дискурсі знову сакралізується, тобто виявляється оновлення актуалізації цього зв'язку. Імена, які в тексті Біблії були сакральними, зберігають цю сакральність, у нашому сприйнятті можуть означати не лише біблійних персонажів. Однак у поетичному дискурсі відбувається ресакралізація (вторинна сакралізація) завдяки поетичному контексту й добору біблійного антропонімікону та відповідному дистрибутивному оточенню, а саме актуалізації інших лексем-бібліїзмів, як-от: *херувими, ангели, пророки*. З другого боку, популярні в Україні імена *Марко, Петро, Матвій, Марія, Анна* ніби вказують на загальний характер боротьби українців проти рашистської навали, коли на нашому боці борються і святі,

що вможлиблюється завдяки активно вживаним у період війни лексемам *підривати (мости), байрактари, гармата, стріляти*.

У вірші в контексті згадуваного в попередніх строфах образу Бога («*по місту ходить Господь*») і образу чи то Його слова, чи метонімічного позначення української мови як символу нашої незламності («*Ходить слово / і спалах його / бачить ворог / рушає у наступ*») актуалізація феномена біблійності вбачається і в рядках «*Хто на слово наступить / той від слова помре*», що є алюзією на відомий бібліїзм «*Хто взяв меч, від меча й загине*» (Мт., 26: 51–52), який «живається як пересторога агресорам, а ширше – як засудження насильства, в чому б воно не проявлялось» (Коваль, 2012: 218).

Переплетення біблійного контексту з національним виявляється й у подальших рядках вірша М. Кривцова, у яких, з одного боку, вербалізовано біблійну алюзію про народження Ісуса Христа в яслах, а з другого, ідеться про знищення українських міст і сіл росіянами, перетворення квітучого краю на руїну: «*Виє вітер / і виє Господь / бо розбили ту ферму / де мав народитись*». У контексті вірша біблійний хлів перетворюється на знищену ферму, що позначає тисячі зруйнованих війною об'єктів, тисячі ненароджених немовлят (про це теж раніше йдеться у вірші в рядках «*Ходить містом / роз'ятрена тінь / тих дітей / що могли б народитись*»). І масштаби цієї трагедії автор поетичного тексту позначає своєрідним паралелізмом «*Виє вітер і виє Господь*», де дієслово-присудок *виє* вказує, з одного боку, на природне явище, з іншого, – передає біль і страждання і зображуваного персонажа, і, ймовірно, самого ліричного героя. У наступній строфі «*Тож плаче Маля / на постах і в окопах / і порох, / і броник, й саперку / несуть три царі*» знову спостерігаємо синкретизм національного й інтернаціонального, світського й біблійного, оскільки лексема *Маля*, написана з великої літери, у контексті вірша є одним з оказіональних лексичних засобів вербалізації концепту «Бог» і чітко вказує реципієнту, про кого саме йдеться. З'являється апокрифічний образ *трьох волхвів*, які принесли новонародженому ладан, золото й миро, трансформований в апокрифах на *трьох царів*, що є, зокрема, традиційним для українського фольклору, як-от у колядці «**Три славнії царі**, звідки ви прийшли? З далекого Сходу за звздою йшли, / Шоб побачить Рожденного / Христа-Бога правдивого / Пречистої Диви, Диви Марії». У М. Кривцова «*три царі*» – це воїни-захисники, які, замість

біблійних дарів, несуть новонародженому Сину Божому найнеобхідніші для захисту й боротьби елементи військового спорядження – *«і порох, і броник, й саперку»*.

Наскрізною біблійною прецедентністю, відтак, і актуалізацією біблійної символіки, позначено й вірш М. Кривцова «*«Марія» “Голгофі”*», у якому наявна ціла низка бібліїзмів-антропонімів (*Марія, Іван, Магдалина, Матвій, Хесус*), біблійний оронім *Голгофа*. Усі наведені лексеми у тексті виконують функцію позивного для українських військовослужбовців. Спостерігаємо вияви сполученої ресакралізації, коли біблійна символіка накладається на національну. З одного боку, ідеться про цілком пересічних людей, які мають звичайну зовнішність і в мирний час жили нічим не примітним буденним життям, типовим для багатьох, але які одразу після російського вторгнення в той чи той спосіб стали на захист України (*«Марія» на початку березня / подалась / у Госпітальєри / у неї жовте, як пишно, волосся / в якому заплуталось небо. (...) «Марія» збрала свій екіпаж: «Матвія», «Івана» і «Магдалину» / «Магдалина» яка / пахла хлібом і молоком / «Матвій» на лівому передпліччі / мав невеличке татуювання риби / «Іван» любив лузати зерня в одну купку / і вже тоді з'їдати*). Але, з другого боку, у дискурсі вірша імена набувають і символічного біблійного значення: саме *«Марія»* і *«Магдалина»*, подібно до своїх біблійних тезок, ідуть до місця тяжких випробувань і смерті українських військових – на позицію *«Голгофа»*: *«Вони швидко застрибнули в мтлб / помчали на позицію «Голгофа»: укренку, що на териконі / хлопців на «Голгофі» накрили / касеткою»*.

У поетичному дискурсі реактуалізована біблійність, поєднана з проєкцією на національне тло, позначена й позивним *«Розбійник»* – лексема із загальним значенням, яка виконує функцію власної назви-антропоніма, що, як це і властиво власним назвам, за спостереженням Т. Космеди, «містить великий обсяг (1) прагматичної інформації, оскільки є маркером етнічних, соціальних, політичних та морально-естетичних чинників, що актуалізуються в той чи той період історії соціуму, (2) системи соціолінгвальних чинників, а війна належить саме до таких мегачинників» (Космеда, 2024: 484).

За біблійною оповіддю, разом з Ісусом були розп'яті два розбійники, один із яких повірив Месії і якому Христос відповів такими словами: *«По правді кажу тобі: ти будеш зо Мною сьогодні в раю»* (Лука, 23:

39-43). Герой, який носить це ім'я, мав цілком мирну професію, мирні клопоти, але в час небезпеки, вірячи Україні і в Україну, став воїном, який загинув за цю віру.

Створюючи цей образ, М. Кривцов кілька разів омовлює образ хреста – місця розп'яття біблійного розбійника, що в дискурсі вірша асоціюється з мученицькими стражданнями й саможертвоністю в ім'я великої мети – свободи України.

Поет удається і до біблійної алюзії на прецедентну ситуацію Таємної вечері, зокрема на слова Ісуса, адресовані апостолу Петру, порівн.: *«По правді кажу тобі, що ночі цієї, перше, ніж заспіває півень, - відречешся ти тричі від Мене»* (Матв., 26:34). У вірші «Марія “Голгофі”» колишній електрик став українським бійцем із позивним «Розбійник», який усвідомлював відповідальність, складність і ризикованість власного рішення, але для якого залишитися вдома дорівнювало б зрадити себе й Україну, тому він виявив готовність до самопожертви, і *«28 лютого / він прокинувся **раніше** / ніж заспівав перший півень / довго мовчки дивився на фіолетовий / неоновий хрест / тоді зібрав невеличкий наплічник / і поїхав у місцевий військкомат»*.

Найбільш детально у вірші виписано образ українського бійця, оператора «Стугни» з позивним «Хесус», який ототожнюється з образом Ісуса Христа, оскільки ім'я *Хесус* – один із поширених в іспаномовних країнах антропонімів, що походить від імені Сина Божого. Алюзія на біблійного Ісуса Христа є наскрізною і не лише такою, що створюється завдяки імені. М. Кривцов описує поранення «Хесуса», характер ран якого дуже схожий із тими, яких зазнав Ісус Христос, порівн.: *«Оператор стугни / «Хесус» / отримав поранення кожної кінцівки / травму голови / один дрібний уламок / пройшов між ребер»*. Зовні цей герой теж схожий на узвичаєні в мистецтві зображення Христа: *«“Хесус” / мав густе, як смола / і чорне, як лакричні цукерки / волосся»*. Абсолютно миролюбна людина не хотіла воювати, що вербалізовано через уживання трансформованого біблійного прецедентного вислову – слів Ісуса Христа, сказаних ним у Гетсиманському саду, порівн.: *«Нехай омине ця чаша мене»* (Мт., 26:39). У тексті відбувається заміна займенника *ця* на іменник *війни*, що надає інакшого осучасненого, спроектованого на воєнний час, сприйняття біблійної оповіді: *«На початку лютого / він сказав своїм друзям: / хай мене омине чаша війни»*. Наступний трансформований прецедентний

вислів зі Старого Заповіту *«випити гірку чашу до дна»* (Ісайя, 51: 17) у М. Кривцова звучить як *«напився із чаші тієї до захлину»*, порівн.: *«тепер щодня виходив чергувати / на бойову позицію / піднімаючи на «Голгофу» ракету стугни / і дивився за тим / як руйнуються вулиці / (...) напився із чаші тієї до захлину»*.

Довершенням створення алюзії вірша «Марія “Голгофі”» на прецедентну біблійну ситуацію про смерть Ісуса Христа є рядки, де вказується вік Ісуса Христа, у якому Він був розп’ятий: очевидно, боєць із позивним «Хесус» теж мав стільки ж років, порівн.: *«Марія вивела / кров’ю «Хесуса» на його чолі: / «“Хесус” із механізованої, / час накладання турнікету / тридцять третій рік / від Різдва Христового»*.

Акцентуацію на зв’язку, з одного боку, із біблійним контекстом, а з другого, із національним контекстом, зокрема зі страшними буднями воєнного сьогодення, уможливорює повторення кількох строф у сильних позиціях поетичного тексту – на початку і в кінці твору, унаслідок укотре в тексті відбувається сакралізація подвигу українських військовослужбовців і госпітальєрів, усіх, хто, жертвуючи собою, став на священну боротьбу проти російської орди, готовий робити це знову й знову, порівн.: *«“Марія” “Голгофі” / “Марія” “Голгофі”: прийом. / “Голгофа” я “Марія” / “Голгофа” я “Марія”: / на прийомі. / У нас двоє 300 / у нас двоє 300 / як прийняла: / прийом. / П’ять маленьких / п’ять маленьких: / ми будемо»*.

Висновки

Отже, вербалізація біблійної прецедентності й біблійної символіки є однією з прикметних рис як сучасної поезії воєнного періоду загалом, так і поетичної творчості М. Кривцова зокрема. Поет використовує бібліїзми як прецедентні одиниці, акцентуючи на прецедентності біблійної символіки, активно залучаючи їх до креативного моделювання образів, надаючи їм сучасного звучання, активізує біблійні алюзії, спроектовані на національний контекст, воєнну добу сьогодення, унаслідок посилюються художньо-виражальні можливості його текстів.

У поезії воєнного часу широко актуалізовано біблійні оніми, деякі з них переходять у розряд конотонімів і загальних назв, деякі ж, наприклад *Голгофа*, продовжують нести своє біблійне значення, яке поєднує національну прецедентність із загальнохристиянською.

Антропоніми, поширені в Україні як імена наших сучасників, завдяки біблійному контексту й контекстуальному оточенню набувають вторинної сакралізації, відповідно, актуалізуючи біблійність.

У поезіях Максима Кривцова відбувається вербалізація новітньої сакралізації подвигу українських воїнів і всього українського народу кризь призму його мовної свідомості.

Перспективу дослідження вбачаємо в подальшому поглибленому вивченні вербалізації феномена біблійності в поетичних творах М. Кривцова та інших українських поетів-захисників.

ЛІТЕРАТУРА

1. **Бибик**, С. П. (2022). Динаміка інтегративності в дослідженнях топонімійної стилістики (на матеріалі текстів періоду російсько-української війни). *Культура слова*, 22, 33–41.
2. **Брайко**, Ю. І. (2012). Реалізація символічного потенціалу лексеми Голгофа в українській поезії II половини ХХ століття. *Мова і культура*, 15, Т. 4, 21–25.
3. **Романюк**, С. (Ред.). (2024). *Досвід війни. Медійно-дискурсивний простір сучасної України*. Warszawa: WUW.
4. **Коваль**, А. П. (2012). *Спочатку було Слово: Крилаті вислови біблійного походження в українській мові*. Київ: Либідь.
5. **Космеда**, Т. (2024). Тенденції в перейменуванні товарних знаків у період російсько-української війни: мовний «смак» епохи і її «несмак». *Мова і війна: динаміка мовної системи і мовна політика* (с. 476–508). Київ: Видавничий дім Дмитра Бурого.
6. **Ажнюк**, Б. М. (Ред.). (2024). *Мова і війна: динаміка мовної системи і мовна політика*. Київ: Видавничий дім Дмитра Бурого.
7. **Піддубна**, Н. В. (2021). Біблійні антропоніми й топоніми в українській мові: основні вектори розвитку. *Studia z Filologii Polskiej i Słowiańskiej*, 56, Article No. 2087.
8. **Піддубна**, Н. В. (2022). Сакральна прецедентність в українській лінгвокультурі воєнного періоду. *Українська мова*, 4, 11–23.
9. **Піддубна**, Н. В. (2023). Вербалізація біблійності в сучасній українській поезії про війну: національно-культурні особливості. *Національні наукові традиції в слов'янському світі: матеріали III Міжнародної славистичної конференції, присвяченої пам'яті святих Кирила і Мефодія* (Харків, 23 травня 2023) (с. 285–290). Харків – Шумен, ХНПУ; ХІФТ.
10. **Скоробогатова**, Е. А. (2012). *Грамматические значения и поэтические смыслы: поэтический потенциал русской грамматики (морфологические категории и лексико-грамматические разряды имени)*. Харьков: НТМТ.
11. **Скоробогатова**, О. А. (2023). Морфологічні біноми різних типів у доробку фундаторів Харківської філологічної школи, сучасний стан і перспективи дослідження проблеми. *Вісник Харківського національного університету імені В. Н. Каразіна. Серія «Філологія»*, 93, 79–83.
12. **Словник інішомовних слів** (2000). Київ: Довіра.
13. **Словник української мови: в 11-ти т. (1970-1980). (Т. II)**. Київ: Наукова думка.
14. **Халіман**, О. В. (2019). *Грамматика оцінки: морфологічні категорії української мови*. Харків: Майдан.

REFERENCES

1. **Бурук** S. P. (2022). Dynamika intehratyvnosti v doslidzhenniakh toponimiinoi stylystyky (na materialy tekstiv periodu rosiisko-ukrainskoi viiny) [Dynamics of Integritability in Toponymic Stylistics Research (as Evidenced by Texts from the Period of the

Russian-Ukrainian War)]. *Kultura slova – The culture of the word*, 22, 33–41 [in Ukrainian].

2. **Brailko**, Yu. I. (2012). Realizatsiia symvolichnoho potentsialu leksemy Holhofa v Ukrain-skii poezii II polovyny KhKh stolittia [Realization of the Symbolic Potential of the Golgotha Lexeme in Ukrainian Poetry of the 2nd Half of the 20th Century]. *Mova i kultura – Language and culture*, 15, Vol. 4, 21–25 [in Ukrainian].

3. **Romaniuk**, S. (Ed.). (2024). *Dosvid viiny. Mediino-dyskursyvnyi prostir suchasnoi Ukrainy [The Experience of War. The Media-Discursive Space of Modern Ukraine]*. Warszawa: WUW [in Ukrainian].

4. **Koval**, A. P. (2012). *Spochatku bulo Slovo: Krylati vyslovy bibliinoho pokhodzhennia v ukrainskii movi [In the Beginning was the Word: Sayings of Biblical Origin in the Ukrainian Language]*. Kyiv: Lybid [in Ukrainian].

5. **Kosmeda**, T. (2024). Tendentsii v pereimenuvanni tovarnykh znakov u period rosiisko-ukrainskoi viiny: movnyi «smak» epokhy i yii «nesmak» [Trends in Renaming Trademarks During the Russian-Ukrainian War: the Linguistic «Taste» of the Era and its «Lack of Taste»]. In *Mova i viina: dynamika movnoi systemy i movna polityka – Language and war: the dynamics of the language system and language policy* (pp. 476–508). Kyiv: Vydavnychi dim Dmytra Buraho [in Ukrainian].

6. **Azhniuk**, B. M. (Ed.). (2024). *Mova i viina: dynamika movnoi systemy i movna polityka [Language and War: the Dynamics of the Language System and Language Policy]*. Kyiv: Vydavnychi dim Dmytra Buraho [in Ukrainian].

7. **Piddubna**, N. V. (2021). Bibliini antroponimy y toponimy v ukrainskii movi: osnovni vektory rozvytku. [Biblical Anthroponyms and Toponyms in the Ukrainian Language: the Main Vectors of Development]. *Studia z Filologii Polskiej i Slowianskiej*, 56, Article No. 2087 [in Ukrainian].

8. **Piddubna**, N. V. (2022). Sakralna pretsedentnist v ukrainskii linhvokulturi voiennoho periodu [Sacred Precedency in the Ukrainian Linguistic Culture of the War Period]. *Ukrainska mova – Ukrainian language*, 4, 11–23 [in Ukrainian].

9. **Piddubna**, N. V. (2023). Verbalizatsiia bibliinosti v suchasni ukrainskii poezii pro viinu: natsiokulturni osoblyvosti [Verbalization of Biblicality in Modern Ukrainian Poetry about War: National and Cultural Features]. In *Natsionalni naukovi tradytsii v slovianskomu sviti: materialy III Mizhnarodnoi slavistychnoi konferentsii, prysviachenoj pamiaty sviatykh Kyryla i Mefodiia – National Scientific Traditions in the Slavic World: Proceedings of the III International Slavonic Conference Dedicated to the Memory of Saints Cyril and Methodius* (pp. 285–290). Kharkiv – Shumen, KhNPU; KhIFT [in Ukrainian].

10. **Skorobohatova**, E. A. (2012). *Hrammatycheskye znachenya y poetycheskye smysly: poetycheskyi potentsyal russkoi hrammatyky (morfolohycheskye katehorii v leksyko-hrammatycheskye razriady imeny) [Grammatical Meanings and Poetic Meanings: the Poetic Potential of Russian Grammar (Morphological Categories and Lexical-Grammatical Classifications of Names)]*. Kharkov: NTMT [in Russian].

11. **Skorobohatova**, O. A. (2023). Morfolohichni binomy riznykh typiv u dorobku fundatoriv Kharkivskoi filolohichnoi shkoly, suchasnyi stan i perspektyvy doslidzhennia problem [Morphological Binomials of Various Types in the Works of the Founders of the Kharkiv Philological School, the Current State and Prospects of the Study of the Problem]. *Visnyk Kharkivskoho natsionalnoho universytetu imeni V. N. Karazina. Serii «Filolohiia» – Bulletin of V. N. Karazin Kharkiv National University. Series 'Philology'*, 93, 79–83 [in Ukrainian].

12. **Slovnyk inshomovnykh sliv (2000)**. [Dictionary of Foreign Words]. Kyiv: Dovira [in Ukrainian].

13. **Slovnyk ukrainskoi movy: v 11-ty t. (1970–1980)**. [Dictionary of the Ukrainian Language: in 11 Volumes.] (Vol. II). Kyiv: Naukova dumka [in Ukrainian].

14. **Khaliman**, O. V. (2019). *Hramatyka otsinky: morfolohichni katehorii ukrainskoi movy [Grammar of Evaluation: Morphological Categories of the Ukrainian Language]*. Kharkiv: Maidan [in Ukrainian].

Піддубна Наталія Віталіївна – доктор філологічних наук, професор, професор кафедри української мови імені професора Л. А. Лисиченко, Харківський національний педагогічний університет імені Г. С. Сковороди; вул. Валентинівська, 2, Харків, 61168, Україна.

E-mail: piddubnan71@gmail.com

<https://orcid.org/0000-0003-0331-0496>

Nataliia Piddubna – Doctor of Philological Sciences, Professor, Professor of the Professor L. Lysychenko Ukrainian Language Department, H. S. Skovoroda Kharkiv National Pedagogical University; 2 Valentynivska Str., Kharkiv, 61168, Ukraine.

Стаття надійшла до редакції 20 вересня 2024 року

CITATION

ДСТУ 8302:2015: Піддубна Н. В. Мовні вияви біблійності в поезії Максима Кривцова. *Лінгвістичні дослідження*: зб. наук. пр. Харк. нац. пед. ун-ту імені Г. С. Сковороди / гол. ред. Н. В. Піддубна. Харків, 2024. Вип. 61. С. 260–273. DOI: <https://doi.org/10.34142/23127546.2024.61.21>

APA: Піддубна, Н. В. (2024). Мовні вияви біблійності в поезії Максима Кривцова. *Лінгвістичні дослідження*, 61, 260–273. DOI: <https://doi.org/10.34142/23127546.2024.61.21>